

Маріупольський
університет

**«Сучасний розвиток державотворення
та правотворення в Україні:
проблеми теорії та практики»**

Збірник матеріалів XII Міжнародної науково-
практичної конференції

31 травня 2024

Київ 2024

УДК 34(063)

ББК 67Я431

«Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики»: Збірник матеріалів XII Міжнародної науково-практичної конференції / За заг. ред. М.В. Трофименка. Київ: МДУ, 2024. 226 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою економіко-правового факультету Маріупольського державного університету (протокол № 10 від 19.06.2024).

Організаційний комітет:

Голова	Микола ТРОФИМЕНКО, ректор МДУ, кандидат політичних наук, професор;
Заступник голови	Олена БУЛАТОВА, перший проректор МДУ, доктор економічних наук, професор;
Члени оргкомітету:	Вікторія ГРИГОР'ЄВА, завідувач кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент; Світлана КАЛІНІНА, декан економіко-правового факультету, доктор економічних наук, професор; Марія ПОЖИДАЄВА, професор кафедри права, доктор юридичних наук,; Юлія КАМАРДІНА, доцент кафедри права, кандидат юридичних наук; Анна ПОЛІТОВА, доцент кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент; Юлія КОВЕЙНО, старший викладач кафедри права; Вікторія КОНОВАЛОВА, адвокат, Голова Ради відділення Асоціації правників України в Донецькій області

Збірник містить матеріали XII Міжнародну науково-практичну конференцію «Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики», яка відбулася 31 травня 2024 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми теорії та практики сучасного державотворення та правотворення в Україні в умовах становлення та розвитку національної правової системи в галузях конституційного, адміністративного, міжнародного, цивільного, кримінального, кримінально-процесуального, господарського, фінансового, екологічного, трудового права, а також загальної теорії та історії держави і права.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться проблемами теорії та практики сучасного розвитку державотворення та правотворення в Україні. Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

ЧЕРНИХ Євген,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права Маріупольського
державного університету
ШАМАРА Роман,
аспірант кафедри права
Маріупольського державного університету

ВСТАНОВЛЕННЯ ОСОБИ В ПРОЦЕДУРІ ПОДАННЯ ЗАЯВИ ПРО ВИЗНАННЯ ОСОБОЮ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що у сучасному світі, де глобалізація та міграційні потоки набувають все більшого значення, питання ідентифікації особи набуває особливої актуальності. В Україні, як і в багатьох інших країнах, існує категорія людей, які не мають громадянства жодної держави. Це ставить їх у вкрай вразливе становище, оскільки вони позбавлені базових прав та можливостей, які є доступними для громадян. Тому, визнання особою без громадянства, є ключовим моментом, який дозволяє цим особам отримати відповідний правовий статус та доступ до соціальних послуг. Однак, без належної ідентифікації особи заявника неможливо подати заяву про визнання особою без громадянства до органів Державної міграційної служби України (ДМС). У зв'язку з цим слід зазначити, що проблематика встановлення особи в процедурі подання заяви про визнання особою без громадянства залишається недостатньо розробленою в доктринальній площині та потребує подальшого нормативного врегулювання.

Отже, метою цих тез є розробка пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання ідентифікації особи в процедурі подання заяви про визнання особи без громадянства.

Відносини, які виникають у зв'язку з отриманням статусу особи без громадянства, регулюються Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства в Україні» [1], а також Постановою КМУ № 317 «Деякі питання визнання особою без громадянства» [2]. Вищезазначені нормативно-правові акти передбачають, що разом з поданням заяви особа подає документ, який підтверджує її особу, або документ, що дає право на в'їзд або виїзд з держави, виданий іншою країною (якщо такий існує), документ, що свідчить про відсутність громадянства іншої країни (якщо такий є), або інший документ, який підтверджує інформацію, наведену у заяві, однак якщо у особи, яка подає заяву про визнання статусу особи без громадянства, відсутні вказані документи або документи з фотокарткою (у разі, якщо особа досягла 18-річного віку), то за її письмовою згодою може бути проведено опитування родичів, сусідів або інших осіб (не менше трьох), які можуть підтвердити факти, зазначені у заяві, або впізнати особу за фотокарткою [1; 2].

Таким чином, при поданні заяви про визнання особою без громадянства законодавством встановлено два шляхи ідентифікації заявника: 1) за загальним правилом, це подання документів з фотокарткою, що підтверджують особу заявника; 2) в разі відсутності необхідних документів – залучення не менш трьох свідків (родичі, сусіди тощо) для підтвердження особи заявника.

Перший шлях передбачає, що разом із заявою про визнання особою без громадянства особа має подати документи, що посвідчують її особу та статус. До переліку таких документів входять посвідка на постійне проживання, документи, що надають право на в'їзд або виїзд з держави, документи, що підтверджують факт неперебування у громадянстві іншої держави та інші. А також документи, які підтверджують різні аспекти життя та біографії особи, такі як народження, шлюб, навчання, робота, місце проживання та інші [2]. Підставою для подання таких документів є необхідність підтвердження особи та фактів, викладених у заяві, що відповідає загальним принципам правової дійсності та вимогам до доказів в адміністративних процедурах.

Другий шлях передбачає можливість проведення опитування родичів, сусідів або інших осіб у разі відсутності необхідних документів у особи, яка подає заяву про визнання без громадянства. Це опитування проводиться за письмовою згодою особи, яка подає заяву, і має на меті підтвердження фактів, викладених у заяві, та ідентифікації особи за фотокарткою. При цьому перелік осіб, які можуть бути опитані, надається заявником або встановлюється працівником територіального органу ДМС з урахуванням різних аспектів життя та соціальних зв'язків заявника. Заявник повинен забезпечити можливість проведення опитування залучених для його ідентифікації осіб [2].

Логічне тлумачення змісту законодавства дає підстави стверджувати, що зазначені способи ідентифікації особи знаходяться в імплікативному зв'язку, що виражається сполучниками «якщо – то», відповідно до якого умовою і підставою для застосування другого шляху ідентифікації особи через опитування свідків є тільки неможливість застосування документального шляху. Отже, імплікативна конструкція зазначеної норми обмежує дискреційні повноваження управлінських органів щодо застосування другого шляху ідентифікації особи вказаною умовою. Всупереч цьому, як показує практика, органи ДМС України розглядають заяву про визнання особи без громадянства в усіх випадках тільки при залученні свідків навіть за наявності документів, необхідних для ідентифікації заявника. На жаль, органи ДМС на запити не надають пояснень своєї позиції по суті, обмежуючись формальним цитуванням законодавства.

На нашу думку, такий підхід порушує право на звернення про визнання особою без громадянства та не відповідає поставленій меті документування особи; порушує право заявника на рівність перед законом, оскільки вимога про залучення свідків створює нерівні умови для осіб, які не мають такої можливості, якщо свідки знаходяться за кордоном або на тимчасово окупованій території України, перебувають в лікарні тощо, що у підсумку унеможливує подання заяви про визнання особою без громадянства. Зазначимо, що можливість встановлення особи за допомогою відеоконференцзв'язку у процедурі подання заяви про визнання особою без громадянства чинним законодавством не передбачена.

Враховуючи сказане, процедура подання заяви про визнання особою без громадянства, на нашу думку, потребує законодавчих змін. По-перше, законодавчого закріплення переліку необхідних документів, які будуть достатніми для ідентифікації особи при поданні заяви про визнання особою без громадянства без додаткового залучення свідків. По-друге, закріплення можливості проводити процедуру встановлення особи при поданні заяви про визнання особою без громадянства з залученням свідків за допомогою відеоконференцзв'язку.

Література:

1. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства. Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI (*Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 19-20, ст.179*). Дата оновлення: 28.06.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>
2. Деякі питання визнання особою без громадянства : Постанова Кабінету Міністрів України від 24.03.2021 р. № 317. Дата оновлення: 28.07.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-2021-%D0%BF#Text>